

Internalizirana mizoginija

Šimičić, Larisa

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:161040>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI FILOZOFSKI FAKULTET

Larisa Šimičić

Internalizirana mizoginija

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kulturalne studije

Larisa Šimičić

Matični broj: 0009083369

Internalizirana mizoginija

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij kulturologije

Mentorica: doc. dr. sc. Brigita Miloš

Sadržaj

Sadržaj.....	3
UVOD	1
RAZRADA.....	2
Mizoginija	2
Internalizirana mizoginija	5
Faktori koji utječu na internalizaciju mizoginije	8
“Nisam kao ‘druge cure’”	13
Internalizirana mizoginija kod žena od 20-22 godine.....	15
Istraživanje i intervjui	15
Idealna žena.....	15
Ograničenja u odrastanju	17
Razlike u odgoju	18
Drugačija od drugih cura.....	19
Osuđivanje djevojaka	20
Ženstveno i ženskasto	21
Menstruacija kao taboo tema	22
Da sam rođena kao muškarac.....	23
Svakodnevni susreti s mizoginijom	24
Zaključna razmatranja intervjua.....	25
ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	27
Pitanja za polustrukturirani intervju.....	29

SAŽETAK

Završni rad obrađuje nusprodukt patrijarhalnog društva, odnosno internaliziranu mizoginiju. U uvodu se navode glavne teme koje će se obrađivati u radu. U razradi se opisuje mizoginija kao opći pojam, zatim je rad fokusiran na internaliziranu mizoginiju kao glavnu temu rada. Nadalje, govori se o načinima na koji se mizoginija manifestira u današnjem društvu kod žena. Rad također sadrži istraživanje na temu internalizirane mizoginije kod djevojaka između 20 i 22 godine. Istraživanje se bazira na polustrukturiranom intervjuu.

KLJUČNE RIJEČI: mizoginija, internalizirana mizoginija, mržnja prema ženama, seksizam, patrijarhalno društvo

UVOD

Patrijarhalno društvo svoj utjecaj ima i na muškarce i na žene, nažalost, taj utjecaj je često negativan, kako će se i pokazati u daljnjem tekstu. U patrijarhalnom društvu rodili su se mizoginija i seksizam koji stoljećima stavljaju žene u submisivan položaj i kroz koje je generalno mišljenje o ženama loše. Muškarci su, u ovakvom obliku društva, zauzeli položaj s kojega mogu bez problema upravljati ženama, ali u tome im je uvelike pomogla internalizirana mizoginija. Internalizirana mizoginija je fenomen koji opisuje mržnju žena prema drugim ženama, i nastala je kao nusprodukt mizoginije i seksizma. Zbog ovog fenomena žene često imaju kompleks manje vrijednosti i bivaju zadovoljne sa stvarima koje su puno ispod njihove razine mogućnosti. U zadnjih nekoliko godina pojam internalizirane mizoginije se sve češće spominje, ali i danas nedovoljan broj ljudi zna puno o njemu, iako svakodnevno utječe na žene. Ovaj rad bavit će se temom internalizirane mizoginije, pitanjima o tome kako se ona manifestira u društvu te ću uključiti istraživanje koje sam napravila o internaliziranoj mizoginiji kako bih dodatno podržala tvrdnje navedene u radu. Kako bih dodatno objasnila ovaj pojam, u prvom dijelu rada usredotočila sam se na pojašnjavanje mizoginije, a nadalje će se rad odnositi na nuspojavu mizoginije - internaliziranu mizoginiju.. Dodatno sam izdvojila dva glavna načina na koji se manifestira internalizirana mizoginija, a to su mržnja žena prema ženama u aktivnom smislu te riječi, kao i fenomen "nisam kao druge djevojke", koji u najvećem broju slučajeva zahvaća mlađu populaciju.

RAZRADA

Mizoginija

Mizoginija ili mržnja prema ženama je konstanta u patrijarhalnom društvu. Termin se javio u 17. stoljeću. "(Termin, op.a.) Mizoginija je malo korištena sljedećih nekoliko stoljeća, ali popularnost joj je naglo porasla sredinom 1970-ih, manje-više ušavši u leksikon feminizma drugog vala kritikom Andreje Dworkin iz 1974. godine *Woman Hating*"¹ (Aron, *What Does Misogyny Look Like?*, 2019). U generalnom značenju odnosi se na mržnju prema ženama, iako ću navesti još nekoliko drugih definicija mizoginije koje su možda detaljnije ili bolje opisuju cijelu problematiku na koju se pojam odnosi. Što se etimologije riječi tiče, ona dolazi od dviju grčkih riječi, *misein*, što znači mrziti i *gynē*, što znači žene. Bitno je naglasiti kako je mizoginija jedan od mnogih oblika opresija, a svaka je opasna i svaka se pokazuje na razne načine. Opresija može biti suptilna ili može biti izražena javno i glasno. "Jasno je da su mnogi oblici opresije i dalje sveprisutni, mogu biti otvoreni ili suptilni i mogu djelovati na institucionalnoj, interpersonalnoj i internaliziranoj razini"² (David, 2014: 7). Institucionalizirana opresija je ona koju možemo vidjeti kroz različite zakone koji ugnjetavaju potlačene ljude. Interpersonalna je ona koju vidimo u interakciji s drugima, u slučaju mizoginije to bi najčešće bio primjer muškaraca koji ugnjetavaju žene. Internalizirana opresija je ona koja će biti glavna tema ovog rada, ona je najmanje proučavana i nju ću pokušati objasniti i prikazati u ovome radu.

Mržnja prema ženama je najčešće objašnjenje uporabe ove riječi, kako navodi Nina Renata Aron, no ona ima i drugo značenje. "Na jednom kraju spektra taj se izraz koristi za opisivanje društvene nejednakosti, o čemu svjedoče stvari poput rodne razlike u plaćama u Sjedinjenim Državama, poteškoća koje žene imaju u pronalaženju odgovarajuće medicinske njege i prerogativa muškaraca koji uništavaju karijeru poput Les Moonvesa (...)"³ (Aron, *What Does Misogyny Look Like?*, 2019). Mizoginija je sveprisutna i u društvu u 21. stoljeća. Osjeća se svakodnevno i velika većina žena je na svojoj koži osjetila što znači mržnja prema ženama. Pojam koji je blizak mizoginiji, možda i popularniji i poznatiji od njega, je seksizam, koji se odnosi na predrasude prema ženama. Oni se međusobno znaju izmjenjivati, ali nemaju isto značenje, odnosno mizoginija je pojam koji opisuje snažnije i opasnije osjećaje prema ženama od seksizma. "Iako su preklapanja seksizma i mizoginije

¹ Vlastiti prijevod

² Vlastiti prijevod

³ Vlastiti prijevod

očita, mizoginija implicira otvoreni i nasilni aspekt”⁴ (Ukockis, 2019: 2). U svojoj knjizi “Down Girl: The Logic of Misogyny”, Dali Ukockis navodi razliku između mizoginije i seksizma kroz patrijarhalnu ideologiju. “Predlažem da seksizam bude grana patrijarhalne ideologije koja opravdava i racionalizira patrijarhalni društveni poredak, a mizoginija sustav koji upravlja i provodi njegove vladajuće norme i očekivanja”⁵ (Manne, 2018: 20). Drugim riječima, kroz razne predrasude koje su nastale i koje i dalje postoje prema ženama, seksizam je dopustio da patrijarhalni sustav uz pomoć mizoginije, koja provodi vladajuće norme patrijarhalne ideologije, ostane sveprisutan. Dakle, ne govorimo više o mržnji jednog muškarca prema jednoj ženi, nego o sistemu koji se oslanja na mizoginiju kako bi i dalje bio trajan i u funkciji. Jer, kada bismo oduzeli muškarcima mogućnost da razmišljaju o ženama kao “manjima” od sebe (u svakom pogledu oni više ne bi imali moć i razlog da upravljaju društvom i da patrijarhat kao takav nastavi živjeti. “Patrijarhalna društva (u kojima dominiraju muškarci) moraju ušutkati žene da bi nastavila svoje ugnjetavanje”⁶ (Ukockis, 2019: 7).

Mizoginija se može pokazati i vidjeti u različitim situacijama i u najčešćem slučaju pokazuje se od strane muškaraca. Najgori produkt mizoginije je zlostavljanje, kako fizičko, tako i psihičko i seksualno. Dalje, mizoginiju možemo vidjeti kao konstantno osuđivanje žena, u javnom, političkom ili privatnom sektoru. Objektivizacija i seksualizacija žena na reklamama, u filmovima ili pak na nekim drugim platformama primjeri su mizoginije koja nas svakodnevno okružuje. “Objektivizacija se također odnosi na nasilje nad ženama. Ako društvo bilo koju osobu promatra kao stvar umjesto kao osobu koja zaslužuje poštovanje, tada neoprostiva djela postaju prihvatljiva”⁷ (Ukockis, 2019: 10). Osim što mizoginisti mrze žene, jedan veliki aspekt problema mizoginije je i to što se žene ne doživljavaju kao osobe, već kao predmete, kao slike za gledati, kao objekt koji se nalazi na zemlji kako bi služio muškom zadovoljstvu. A ako se dogodi to da žena ne ispuni zadovoljstvo ili ulogu koja joj je dodijeljena u patrijarhalnom društvu, dolazi do svega gore navedenog i osobe koje počinu zločin nad ženama rijetko dobiju adekvatnu kaznu. Iako su žene skroz stoljeća bile žrtve mizoginije iz dana u dan, danas, u vrijeme interneta, puno je lakše izraziti svoju mržnju.

“Osim ismijavanja političke korektnosti, ti mizoginisti koriste i internet kao novo oružje. Stvaraju se prijete silovanjem protiv blogerica, osvetnička pornografija (tj.

⁴ Vlastiti prijevod

⁵ Vlastiti prijevod

⁶ Vlastiti prijevod

⁷ Vlastiti prijevod

bivši dečki koji objavljuju gole slike žena bez njihovog pristanka), muške web stranice koje promiču mušku superiornost (npr. Red Pill) i zlouporaba društvenih medija (npr. Facebook objave) stvaraju zastrašujuće mjesto u virtualnom svijetu”⁸(Ukockis, 2019: 4).

Čari interneta su takve da osim velikih mogućnosti daju i veliku hrabrost ljudima koji se inače ne bi usudili javno iznositi mišljenja koja su pogrešna i opasna za žene. Putem interneta postoji mogućnost objavljivanja svih svojih mišljenja anonimno, bez posljedica. Žene koje djeluju na području javnosti, odnosno političarke, glumice, pjevačice i slično, najčešće postaju žrtve ovakvih zlouporaba interneta. Od vrijeđanja svih aspekata njihovog života, preko objektivizacije, do prijetnji smrću, sve su ovo stvari s kojima se žene koje djeluju imale javno susreću svakodnevno od strane brojnih mizoginista putem interneta ili u nevirtualnom životu. Mizoginiju vidimo i kroz različita gledišta na poslove koji obavljaju muškarci i žene.

“Ako žena želi da ju se shvati ozbiljno, mora kosu podići u ozbiljnu punđu, nositi ružne naočale i deseksualizirati se”⁹ (Ukockis, 2019: 17). Seksualizacija žena je problem s kojim se žene svakodnevno susreću. Zbog normalizacije seksualizacije i objektivizacije žene, žene moraju težiti ka deseksualizaciji kako bi ih društvo shvatilo ozbiljno. U suprotnom, ako se ne deseksualiziraju, na žene se gleda površno i doživljava ih se kao objekte koji su na poslu da dobro izgledaju i gleda se na njih kao na nekoga tko neće doprinijeti radnom okruženju.

U patrijarhalnom društvu poznata je podjela na “muške” i “ženske” poslove. Muškarac bi trebao biti glava obitelji i uzdržavati obitelj, dok bi žena trebala obavljati sve kućanske poslove, rađati i paziti na djecu kako bi se pokazala kao prava i vrijedna domaćica i istinska definicija “dobre žene”. Iako se kuhanje i priprema hrane tradicionalno baca ženi pod noge kao njezina svakodnevna uloga, u javnosti se spominju i slave većinom chefovi. Žene su vrijedne kao kuharice samo u okruženju svoga doma, dok su muškarci oni koji bi se profesionalno trebali baviti kuhanjem. Oš jedna sfera koja se tiče poslova, a u kojoj je mizoginija izražena je sport. Kada pričamo o sportu većinom se to odnosi na sportove u kojima dominiraju muškarci. Rijetko kada se govori o ženskoj nogometnoj, košarkaškoj ili rukometnoj ligi. Žene su ovdje sekundarne, ne dolaze do izražaja u sportu i jako im je teško doći do pozicije moći koju uživaju muškarci koji se proslave u sportu. Čak i one žene koje se proslave i koje pokažu koliko su sposobne u nekom sportu, ne dobiju istu pažnju i često su meta mizoginista kojima je cilj uništiti im samopoštovanje, degradirati ih i pokazati im da su neprihvaće-

⁸ Vlastiti prijevod

⁹ Vlastiti prijevod

ne u svijetu sporta jer je to svijet kojim dominiraju muškarci. "Žene su ili promatrači ili autsajderice u ovoj sferi utjecaja kojom dominiraju muškarci, ali rijetko su punopravne sudionice. Na primjer, žene koje su se pokušale probiti u sportsko emitiranje i dalje se suočavaju s odbojnošću"¹⁰ (Ukokis, 2019: 51). Svi nabrojani aspekti mizoginije smatraju se činjenicom u patrijarhalnom društvu i zbog toga se promoviraju otvoreno i bez srama. Osim očitih problema psihičkog, fizičkog, verbalnog i seksualnog nasilja, dolazi do dubljeg problema koji se manifestira u samim ženama. Kada odrastaju u društvu koji podiže muškarce u visine, poštuje ih i slavi, a žene degradira, objektificira i seksualizira, dolazi do problema gdje žene internaliziraju mizoginiju i uz takav se razvijaju i rastu. "Ta internalizacija tada može doprinijeti njihovom vlastitom 'čuvanju straže' prema sebi i prema drugim marginaliziranim spolovima, nastojeći izbjeći tome da budu žrtve mizoginog nasilja od strane muškaraca"¹¹ (Jagoo, *What Is Misogyny?*, 2021).

Internalizirana mizoginija

Sada kada je pojam mizoginije pojašnjen, voljela bih se usredotočiti na glavnu temu ovog rada, a to je internalizirana ili pounutrena mizoginija. Internalizacija bi bila pojava koja se opisuje kao psihološki proces usvajanja različitih društvenih normi ili obrazaca ponašanja. Internalizirati mizoginiju, gore navedeni pojam, dakle, znači psihološki usvojiti sve one loše aspekte patrijarhalnog društva. Internalizacija mizoginije je nešto što svaka žena može doživjeti, neovisno o tome je li ona svjesna toga, emancipirana, feministica i slično.

*"Ako ste odgojeni kao djevojčica, vjerojatno imate internaliziranu mizoginiju: projiciranje seksističkih ideja na druge žene, pa čak i na sebe, uglavnom podsvjesno. Vjerojatno se morate i boriti da to ispravite svaki dan zbog toga koliko je ta mizoginija duboko ukorijenjena"*¹² (Varner, *Gender Justice: Time to unpack your internalized misogyny*, 2021).

Naravno, ako je žena emancipirana i aktivno radi na sebi s ciljem promjene cjelokupne slike žena u današnjem društvu, puno će joj lakše biti "odučiti" ne internalizirati mizoginiju i raditi na tome da prestane na sebe gledati kao na negativni produkt današnjeg društva. Odmaknuti se od stavova koji su dio svake žene i svakog njezinog aspekta života vrlo je teško. Pogotovo uzimajući u obzir da su

¹⁰ Vlastiti prijevod

¹¹ Vlastiti prijevod

¹² Vlastiti prijevod

takvi stavovi nešto što ne odlazi s vremenom i da je sveprisutno. Ovakav oblik mizoginije mlade djevojke doživljavaju od najranijeg doba, kada počinju shvaćati i procesuirati svijet oko sebe i kada taj isti svijet počne utjecati na njih.

“Na temelju postkolonijalne teorije, doživljavanje opresije tijekom života i generacija može navesti pojedince da internaliziraju ideje manje vrijednosti koje dobivaju pripadnošću nekoj grupi. Zapravo, internalizacija navedene inferiornosti i nepoželjnosti nečije društvene skupine može započeti u vrlo mladoj dobi”¹³ (David, 2014: 8).

Internalizirana mizoginija se rađa u umovima mladih djevojčica od malih nogu. Konstantno uspoređivanje s muškim rodnom, te omalovažavanje i podcjenjivanje ženskog roda mlade djevojke dovede do kompleksa manje vrijednosti. Ovakav kompleks dovodi do niza drugih problematičnih i negativnih stvari u društvu, a najgora od njih je činjenica da će žene uvijek jedna na drugu gledati kao na prijetnju i dolaziti će do natjecateljskog duha između djevojaka i žena. “Nadalje, internalizirano ugnjetavanje može se konceptualizirati kao iskrivljen pogled na sebe i druge, što je posljedica toga kako netko doživljava svoje okruženje”¹⁴ (J.R. David, 2014: 14). Isto tako, na internaliziranu mizoginiju gleda se kao na jedno od sredstava kojima se održava patrijarhalni poredak u društvu. “Internalizirana nemoć može imati oblik naučene pasivnosti, bespomoćnosti i pokornosti”¹⁵ (J.R. David, 2014: 202). Pasivnost, bespomoć, pokornost i kompleks manje vrijednosti savršeni su recept za to da se žene drže na drugom mjestu i u pozadini. Međutim, kako danas i vidimo, puno se više priča, piše i educira o efektima internalizirane mizoginije i žene aktivno počinju raditi na sebi. No, to je dugotrajan proces, a internalizirana mizoginija je nešto od čega se još uvijek treba oslobađati. Razlike u odgoju se smatraju početcima internaliziranja mizoginije, iako roditelji to ne rade svjesno, pod pritiskom društvenih normi koje se baziraju na podijeli spolova, dolazi do velikih razlika u odgoju između djevojčica i dječaka. Ovakva podjela može loše utjecati na djevojčice (ali i na muškarce, samo u ovom radu nije riječ o tome), jer se poslovi, zadaće i očekivanja internaliziraju.

“Pranje, peglanje, kuhanje, pospremanje ili pak emocionalni rad bili su naša „ženska zadaća“. Odjeća rozih tonova, u kombinaciji s obavljanjem kućanskih poslova, davala mi je do znanja da postoje dva različita svijeta: jedan za djevojčice i jedan za dječake” (Vodopija, Feminizmom se bavim radi žena, ne njegove ideološke čistoće, 2021.).

¹³ Vlastiti prijevod

¹⁴ Vlastiti prijevod

¹⁵ Vlastiti prijevod

U članku "Feminizmom se bavim radi žena, ne njegove ideološke čistoće", Vodopija navodi dva različita svijeta i način na koji se kroz različit odgoj djevojčicama pokazuje da su manje dobre u većini stvari kada se uspoređuju s muškarcima. Muškarcima se daju poslovi "vani" kao što su košenje i cijepanje drva jer su oni jači, a ženama se nameću kućanski poslovi jer je to bitno za njihov odgoj i za njihovu budućnost. Dvostruki standardi za djevojčice i dječake djevojčicama pokazuje kako uvijek moraju biti spremne obaviti posao koji se od njih traži, kako moraju s 12 godina znati spremati ručak i slično, a u drugu ruku im se govori da su dječaci slobodniji, bolji i generalno ih se više cijeni.

"Patrijarhat ženama postavlja nekoliko prepreka u samom startu, no možda ona najpodlija i najsuptilnija je upravo mržnja prema vlastitom spolu - internalizirana mizoginija. Daje nam se do znanja da su 'dečki/muškarci drugačiji', odnosno bolji. Nije da mi cure nismo pametne, samo oni su malčice pametniji. Mi smo brze i jake, no oni su brži i jači. Mi cure smo sposobne za razne stvari, ali dečki... oni su malo sposobniji od nas" (Vodopija, Feminizmom se bavim radi žena, ne njegove ideološke čistoće, 2021.)

Odrastajući u društvu u kojem se slave muškarci teško je izbjeći negativnom razmišljanju o ženama, teško je ne čuti stvari koje se govore o ženama. Djevojčicama je teško shvatiti zašto se dječaci smiju penjati po drveću i trčati do iznemoglosti sjediti kako god oni žele, samo zato što su oni dječaci, a one ne smiju, jer su djevojčice. Društvo, postavljajući određene društvene standarde koji dijele ljude prema spolu i stvaraju dva svijeta, "muški i ženski", ne razmišlja o dugoročnim posljedicama koje ostavljaju na djevojčice. Rebecca Reid u svojoj knjizi "Rude - Stop Being Nice And Start Being Rude" pokušava ženama pokazati kako da oslobode svoju "mušku" stranu, odnosno kako da prestanu svima udovoljavati. Isto tako, navodi zanimljivu tvrdnju kako ne možemo svaliti krivnju na naše roditelje; čak i kada bi oni odustali od toga da odgajaju djecu prema društvenim normama, pritisak tog istog društva koje je postavilo norme bi bio prevelik, i na kraju bi se opet sve svelo na to da se djecu odgaja u dva različita svijeta.

"Tvoji roditelji vjerojatno nisu htjeli postupati s tobom drugačije od tvoje braće ili bilo kojeg drugog dječaka iz tvoje društvene grupe. No vjerojatno su ipak uspjeli, zahvaljujući naslijeđenim stereotipima koji su toliko uobičajeni da se jedva registriraju: "dječaci će biti dječaci;" dječaci sporije sazrijevaju od djevojčica; dječaci su prirodno agresivni; dječaci trebaju izlaz za svoju energiju"¹⁶ (Reid, 2020: 31)

¹⁶ Vlastiti prijevod

Kako bih pobliže objasnila internalizaciju mizoginije, voljela bih za primjer uzeti jedan naizgled banalan primjer, a to je (ne)ljubav prema ružičastoj boji. Zanimljiva je povijest ružičaste boje, koja je prvenstveno pokazivala muškost, ali se kroz godine i kroz marketing krenula reklamirati kao boja za djevojčice i kao nešto što simbolizira ženstvenost. Kao mlade djevojke, žene su danas okružene ružičastom bojom koja im se s rođenjem pripisuje kao njihova, kao ženstvena boja koja opisuje i pokazuje ženstvenost. Majke su te koje će većinom svoje djevojčice obući u ružičastu boju, vezat će im ružičastim gumicama kosu, oblačiti ružičaste cipele itd. Djevojčice će tim shvatiti da ružičasta boja znači ženstvenost i povezivat će ju s tim. Kasnije, kada malo odrastu, odlučit će da ne vole rozu boju "jer je ona previše ženskasta". Kroz godine će čuti kako je "biti ženskast" uvreda, nešto što ima negativnu konotaciju i onda će zamrziti rozu boju jer je ona predstavnik ženstvenosti. Iako ovo naizgled zvuči nevino i ne čini se kao nešto što je opasno za žene, u stvarnosti se događa na gorim razmjerima, kroz internalizaciju mizoginije, koja kasnije utječe na život svake djevojke na razne načine koje ću objasniti u sljedećem poglavlju.

Faktori koji utječu na internalizaciju mizoginije

J. R. David u svojoj knjizi "Internalized Oppression" iz 2014. godine navodi 6 vrsta praksi koje su posljedica internalizirane opresije kod žena. To su: nemoć, objektivizacija, gubitak sebe, obesnaženje, ponižavanje i konkurencija među ženama. O nemoći je već napisano nekoliko riječi. Nemoć je tu da sputava žene i nastala je iz vjerovanja da su žene "slabiji" i "nježniji" spol. Objektivizacija, koja se veže uz internaliziranu mizoginiju, je jedan od problema koji je aktualan i danas i o kojemu se puno toga može reći, a odnosni se na fenomen u kojemu žene na sebe prestaju gledati kao na živo biće i gledaju na sebe kao objekt. Taj objekt ima jako puno zadaća i mogućnosti. Žene su objekti u muškom svijetu, objekti za gledanje i za zadovoljstvo. Objektiviziranje žena je toliko normalna pojava da redovito vidimo na javnim površinama ženu koja služi kao reklama nekog proizvoda. Gubitak sebe odnosi se na pokušaj da žene ispune sve zadaće koje im je društvo postavilo, i tako sebe stavljaju na zadnje mjesto. Pokušavaju biti savršene majke i stavljaju djecu ispred sebe, pokušavaju biti idealne žene i svoje potrebe stavljaju iza partnerovih, pokušavaju biti dobre kućanice pa stavljaju spremanje i kućanske poslove ispred svojih potreba za odmorom. Obesnaženje se događa kada žena sebe smatra manje vrijednom od muškaraca, odnosno govori se o kompleksu manje vrijednosti koji utječe a ženin svakodnevni život. Ponižavanje sebe i drugih, i tu govorimo i o konkurenciji među ženama koja će biti još dodatno objašnjena kroz rad jer se o njoj puno govori i jedan je od glavnih pokazatelja i manifestacija internalizirane mizoginije. Ovdje vidimo koliko je internalizirana mizoginija utjecajna u svakodnevnom životu žena svih dobi. Zbog toga je velik pro-

blem i treba ga se gledati kao jednako opasnog za žene kao i obična mizoginija. "U američkom društvu najpodmukliji oblik seksizma nije onaj koji vidimo kada gledamo u svijet, već onaj koji ne uspijevamo vidjeti kada pogledamo u sebe. To je internalizirani seksizam i nije ničija krivica ali je svačiji problem"¹⁷ (E. Dastagir, *You're sexist. And so am I.*, n.d.). Zbog toga je internalizirana mizoginija fenomen kojemu treba posvetiti dodatnu pažnju i educirati što je više žena o načinu na koji se manifestira i na koji utječe na svakodnevni život kako bi se uz to i smanjio njegov utjecaj. Nabrojane prakse utječu na svaki aspekt ženinog života, a opet se o njemu jako malo priča i ne daje mu se dovoljno pozornosti.

*"Iako je internalizirana mizoginija ključni dio zagonetke opresije, ona je u psihologiji dobila nedovoljno pozornosti. Internalizirani seksizam rijetko se raspravlja kao koherentan okvir za razumijevanje ženskih iskustava, iako su mnoge prakse koje obuhvaćaju internalizirani seksizam pojedinačno istražene"*¹⁸ (Bearman, Korobov, & Thorne, 2009: 14).

Pojam idealne žene u društvu jedan je od najboljih načina da se vidi utjecaj mizoginije kao i internalizirane mizoginije na društveni razvoj žena i njihova svakodnevna društvena iskustva. Idealna žena je koncept koji opisuje sve što čini ženu savršenom, od načina na koji se oblači, preko njezine osobnosti pa do osobina koje mora imati kako bi bila odlična majka i žena. Većina djevojaka nije ni svjesna internalizirane mizoginije, dok se ne krene educirati o tome, tek tada shvate koliko je manifestacija toga stvarna i česta. "Otišla sam na Google da saznam više i shvatila sam da sam kriva za više od polovice primjera internalizirane mizoginije. Participirala sam u osuđivanju cura, okrivljivanju žrtve i osuđivanja djevojaka zbog toga što se nisu brijale, ili žena jer su bile kućanice"¹⁹ (Parker, *Misogyny is everywhere, even in me*, n.d.). Voljela bih još istaknuti citat J.R. Davida, koji ukratko opisuje svakodnevno iskustvo žena kada im je u glavi internalizirana mizoginija, te kako je to način na koji se same sputavaju u izvođenju svakodnevnih važnih zadataka kao i zadataka koje su bitne za njihove individualne živote, ali i generalno živote svake žene.

"Internalizirani seksizam može navesti djevojke i žene da negiraju svoja i međusobna iskustva, da se međusobno ponižavaju na način na koji su ponižene, da vjeruju da način na koji njihova tijela izgledaju predstavlja nešto bitno o tome tko one zaista jesu, izgube osjećaj odvojenog sebe i umjesto toga se prepuštaju potrebama i programima drugih,

¹⁷ Vlastiti prijevod

¹⁸ Vlastiti prijevod

¹⁹ Vlastiti prijevod

*međusobno se natječu za ograničene resurse za koje im se čini da su im na raspolaganju, vjeruju da su njihove mogućnosti ograničene na one primjerene ženskoj ulozi, te ne prepoznaju vlastitu moć i kao rezultat toga djeluju nemoćno u nizu važnih domena”*²⁰ (J.R. David, 2014: 195).

Žena je ženi vuk

”Žena je ženi vuk”, izreka koju je većina zapadnjačkih žena čula barem jednom u životu. Ovo je jedan od najboljih i najraširenijih prikaza internalizirane mizoginije, a može se upotrijebiti na skoro sve aspekte života. U djetinjstvu i tinejdžerskoj dobi dolazi do fenomena ”not like other girls”, kasnije su osuđivane djevojke koje se oblače preoskudno ili nedovoljno oskudno za društvene standarde, kada nađu posao ili dobiju promociju na poslu žene se osuđuje da su tamo došle jer spavaju sa šefom, kasnije se osuđuje i pametuje drugim ženama kako nisu dovoljno dobre majke jer ne odgajaju svoju djecu kao druge žene i tako se nastavlja niz sve do kasnih godina života. Žene, koje i same mogu podržavati takve tradicionalne uloge za žene ipak sebe vide kao konkurentice drugim ženama i ne pokazuju pozitivan utjecaj prema drugim (tradicionalnim) ženama”²¹ (Chesler, 2009: 137). Drugim riječima, ako žene prihvate standarde tradicionalne žene i zapravo nastave živjeti pod takvim standardima, svaka druga žena koja se uklapa u taj standard bit će im prijatna, jer ne mogu sve žene biti idealne. Chesler u svojoj knjizi ”Woman’s Inhumanity to Woman” iz 2009., navodi kako se prema rezultatima različitih istraživanja moglo vidjeti da su žene negativnije nastrojene prema ženama koje ”love” karijeru, a pozitivnije su nastrojene prema ženama koje spadaju u pojam tradicionalne žene, iako su i takve žene vidjele kao konkurenciju. ”Društvo često ruši i napada žene, normalizirajući ležernu mržnju prema moćnim ili uspješnim ženama, posebno onima koje se ne uklapaju u pojam ženstvenosti”²² (Varner, *Gender Justice: Time to unpack your internalized misogyny*, 2021). Edukacija o internaliziranoj mizoginiji ima dvostruki pritisak. S jedne strane edukacija pomaže kod smanjenja utjecaja internalizirane mizoginije, ali s druge strane to je nešto na čemu će žena morati raditi čitav život ukoliko to odluči.

”Žene koje internaliziraju seksizam sebe možda ne nazivaju seksistima ili odobravaju otvoreno seksističko ponašanje. Umjesto toga, one podcjenjuju svoje talente, potkopavaju druge žene i nesvjesno jačaju dječjački klub koji ima dugu povijest nadziranja žen-

²⁰ Vlastiti prijevod

²¹ Vlastiti prijevod

²² Vlastiti prijevod

skih tijela, ograničavanja izbora žena i zaštite vlastite moći"²³ (E. Dastagir, *You're sexist. And so am I, n.d.*).

Izrugivanje i osuđivanje tinejdžerica jedan je od problema koji se u zadnje vrijeme jako puno spominje. Rijetko koji interes djevojaka u tinejdžerskoj dobi prođe bez osude društva. Osuđuju ih i starije i mlađe generacije, te i žene i muškarci. Tinejdžerice ne mogu ništa napraviti bez da se to ne stavi pod povećalo i traži se nešto loše u tome. Ako su dobre u nogometu, previše su muškobanjaste, to ne podržava društvene standarde i zbog toga nije dobro. Ako su okrenute uljepšavanju, onda su površne i jedino što ih zanima je fizički izgled, te se zbog toga gledaju kao na bića bed dubine. Ako su "zaludene" boybandovima ili nekakvim pop idolima to nije normalno, dok se na dječake koji su "zaludeni" Star Wars filmovima ili nečim sličnim ne gleda tako. Oni su puno slobodniji uživati u svojim interesima. "Izrugivanje tinejdžerica i prikazivanje njihovih interesa kao bezvrijednih mogu dodatno ojačati ideje da su stvari stvorene za žene i od žene nevažne" (Moss, *Why Must We Hate the Things Teen Girls Love?*, 2018). Ovo podupire internaliziranu mizoginiju kod djevojčica. Jedan od aktualnih primjera osuđivanja djevojaka je ne tako star trend "VSCO girls". VSCO je platforma za objavljivanje slika, a djevojke koje su nazivane "VSCO" djevojkama su one koje su vezele kosu u raščupanu punđu, koristile su metalne boce i slamke kako bi na neki način pomogle u očuvanju okoliša i nosile su široke majice. Ovako izvan konteksta i izvan interneta teško je zamisliti zašto je ovaj koncept materijal za ismijavanje, ali nažalost bio je. Čak i danas se mogu vidjeti i naći komentari u kojemu se pojam VSCO djevojka koristi kao uvreda.

*"Ismijavanje ovih (VSCO) djevojaka puno je lakše nego priznati što se ovdje zapravo događa: rušenje grupe tinejdžera radi zabave. Vrijeme je da priznamo da je zadirkivanje ovih djevojaka problematično, čak i ako se na prvi pogled možda ne čini tako. Posramiti djevojke koje nose i rade ono što im se sviđa, koliko god to izgledalo 'bazično', nije produktivno"*²⁴ (Ferguson, *VSCO Girls: Why we need to stop belittling teenage girls' interests*, 2019).

Ismijavanje djevojaka nije produktivno jer ih uči da njihovi interesi nisu dovoljno dobri i na kraju ih se na neki način prisiljava da se odreknu onoga što ih čini sretnima i ispunjenima. Iako ovo može zvučati dramatično, biti pripadnik neke grupe, ili voljeti određeni boyband ili seriju, za tinejdžerke je jedan od bitnih aspekata njihovog identiteta, i kada im se to oduzme, oduzima im se njihovo pra-

²³ Vlastiti prijevod

²⁴ Vlastiti prijevod

vo da se (javno) usrećuju svojim interesima. Ali tužna činjenica je to da, čak i kada bi prešle na neki novi interes ili našle drugačiji hobi koji ih ispunjava, društvo bi našlo način da ih se ismijava. Pogotovo ako takvi novi interesi postanu rašireni.

Neovisno o tome odlučuju li se djevojke učiniti nešto popularno ili skreću u nove interese, nailaze na slične kritike. Ovakvo stalno osuđivanje može oduzeti njihov identitet i poništiti njihove interese, što može negativno utjecati na njihovo samopoštovanje”²⁵
(Ferguson, VSCO Girls: Why we need to stop belittling teenage girls’ interests, 2019).

Ovakvo osuđivanje i nepoštivanje tinejdžerskih interesa plodno su to za postavljanje tona njihovog daljnjeg života, gdje će morati paziti na način na koji se izražavaju, kroz svoje interese ili kroz neke druge stvari.

Standardi ljepote danas su dodatna stvar koja utječe na ženino samopoštovanje. Već spomenuti koncept idealne žene je toksičan za svaku ženu i na razne načine može utjecati na nju. ’’Internaliziranje ideje da je "ljepota" željeni aspekt ženskog identiteta ostavlja djevojke i žene ranjivima prema ovim internaliziranim idealima i vjerovanjima”²⁶ (Rahmani, 2020: 11). Kada pričamo o idealnoj ženi i o njezinom fizičkom izgledu, od nje se uvijek očekuje da izgleda mladoliko, da je vitka i visoka, bore i ostali pokazatelji starenja nisu prihvatljivi. ’’Mediji ritualno objektiviziraju ženska tijela, a žene ipak opsesivno koriste te slike kako bi mjerile sebe i žene oko sebe prema nemogućem standardu”²⁷ (E. Dastagir, *You're sexist. And so am I.*, n.d.). Objektivizacija je produkt internalizirane mizoginije, i kroz mjerenje i uspoređivanje žena prema standardima koje nameću mediji, lako je doći u situaciju u kojoj se žene uspoređuju i kasnije zbog toga i natječu. Osuđivanje žena na temelju izgleda je nešto što je poznato svakoj ženi, čak i kada je to nešto što ne želimo svjesno raditi. U nekim slučajevima, kada žena uđu u prostoriju u kojoj su druge žene, ona se može uhvatiti kako se uspoređuje s njima. Za razliku od žena, muškarci nisu naučeni na ovakav obrazac ponašanja, oni nisu naviknuti na idealne standarde i ne moraju se fizički uspoređivati sa svakim muškarcem s kojim dođu u kontakt. Od malena su učeni da su odlični takvi kakvi jesu i zbog toga je njihovo samopoštovanje uvijek na dobroj razini. ’’Žene imaju niže rezultate od muškaraca na testovima koji mjere samopoštovanja; moramo prevladati ‘godine negativnog utjecaja’ - internaliziranu žensku mržnju prema sebi”²⁸ (Wolf, 2002: 115).

²⁵ Vlastiti prijevod

²⁶ Vlastiti prijevod

²⁷ Vlastiti prijevod

²⁸ Vlastiti prijevod

Oblik internalizacije mizoginije koji se ne spominje često i koji je još uvijek nedovoljno istražen je gledanje na menstruaciju kao na nešto negativno i prljavo. Ovom sam se temom bavila u istraživanju, gdje sam kroz intervjuje pokušala saznati zašto se na menstruaciju gleda kao na nešto toliko negativno. Jedan od najočitijih prikaza koji nam pokazuju kako je menstruacija nečista su reklame. U reklamama za menstrualne higijenske proizvode nikada ne možemo vidjeti krv crvene boje, nego se koristi plava tekućina. Osim toga, to je tema koja se na neki način podmeće po tepih u školama i u nekim situacijama toliko je okrenuta samo ženama da se muškarcima naloži kako moraju napustiti prostoriju dok profesorice poučavaju o menstruaciji.²⁹ Djevojčice se nezgodno moraju izvlačiti u školi kako bi dobile dopuštenje da izađu promijeniti uložak ili nekakav drugi proizvod za menstruaciju.

“Patrijarhat nas uvjetuje da vjerujemo da su naša tijela sama po sebi nezgodna. Naša su tijela inherentno manjkava. Inherentno su teret, prepreka. Uvjetuje nas da zamjeramo svom tijelu što se nije savršeno oblikovalo u sustav koji nikada nije bio osmišljen da prilagodi prirodni ritam i ciklus našeg tijela”³⁰ (Monahan, Menstruation, Internalized Misogyny, Radical Self-Acceptance, and the Pressure to Perform Under a Cissheteropatriarchal, White Supremacist, Capitalist System, 2020.). ‘

Edukacija i normaliziranje menstruacije je jedan od puteva prema kojemu treba ići, i jedan od načina smanjenja manifestacije internalizirane mizoginije.

“Nisam kao ‘druge cure”

Kako je pojam internalizirane mizoginije postajao popularan, tako su sve više izlazili različiti članci napisani od strane djevojaka koje su internaliziranu mizoginiju i doživjele, i to je najčešće vezano uz fenomen “not like other girls”. Ovo je fenomen koji se veže uz djevojke koje su, najčešće u svojim tinejdžerskim godinama, imale potrebu isticati se od generalizirane grupe djevojaka i ne biti kao sve one. Iako ovo može djelovati kao nevino pokazivanje individualnosti, u stvarnom životu je puno problematičnije i toksičnije za mlade djevojke koje se međusobno ponižavaju. Cilj ovakvog ponašanja u najvećem broju slučajeva bio je zadobiti mušku pažnju. Djevojka bi željela biti dovoljno originalna da bi ju drugi dječaci primijetili. “Pokušala sam se što više istaknuti iz mase. Trudila

²⁹ Detalj koji može potkrijepiti problematičnost školskog kurikulumu prenosim iz osobnog iskustva na primjeru mog brata koji je za vrijeme sata koji se bavio menstruacijom dobio slobodan sat

³⁰ Vlastiti prijevod

sam se da me ne vide kao 'tipičnu djevojku' u načinu odijevanja, govora, pa čak i govora tijela"³¹ (Viveka, *How I Learnt To Unlearn My Internalised Misogyny*, 2018.). Osim cilja da se djevojke svide muškarcima, u ovakvo osuđivanje bio je uključen i sram. Bilo je sramota biti kao druge djevojke, jer onda svaka djevojka gubi svoju originalnost, svoje jedinstvo. Također, biti kao druge djevojke znači voljeti sve što vole tinejdžerice, kao što je već navedeno u tekstu. "Čak i da mi se sviđela ružičasta, nisam to željela pokazati u strahu da ću izgledati djevojački i slabo. Kad bih obojila kosu u plavo, smatrala bih se dijelom 'drugačijih djevojaka'"³² (More, *The Problem With Saying You're "Not Like Other Girls"*, 2020.). Kada bi se sve djevojke odlučile na to da budu jedinstvene, odnosno da se ističu od ostalih djevojaka, kao "posljedicu" bi imale to da se bave stvarima, nose odjeću ili rade nešto što možda nisu prvenstveno njihovi interesi. Isto tako, ako većina djevojaka voli ružičastu boju, takav interes bi postao generalno "ženskasti" interes, i kroz odvajanja od "ženskastih" interesa na tu riječ bi se stavilo jako puno negativnih konotacija.

*"Kad kažete da niste poput drugih djevojaka, sve loše kvalitete koje mrzite povezuje-te sa ženskim spolom. Sve žene tada moraju biti ku*e. Ku*e koje ogovaraju, izdaju prijateljke, brinu o svom izgledu, osuđuju druge, ne uspijevaju u sportu i pate u školi"*³³ (Gemma, *Why saying "not like other girls" is damaging*, 2016.).

Izraz "nisam/nisi kao druge djevojke" je često portretiran i u filmu, gdje će glavne junakinje i ljubavni interes glavnog lika biti slavljene zbog toga što nisu kao sve ostale djevojke. I to će najčešće biti djevojke koje su mirne, povučene, koje svoju pažnju daju samo jednom muškarcu, koje nose neutralne boje. Ovakve djevojke bi na kraju bile te koje bi zadivile glavnog lika, jer su kroz svoju posebnost pokazale koliko su zapravo vrijedne. "Izraz "nisam kao druge djevojke" utjelovljen je u filmu, knjigama i na televiziji tradicionalno muškim kolegama koji pilje u ženski lik koji se razlikuje (od ostalih)"³⁴ (Ambroiggio, *Why 'You're Not Like Other Girls' Should Never be Said Again*, 2019.). Muškarci su ti koji slave likove i djevojke koje nisu kao sve ostale, a djevojke uzimaju takve likove za primjer jer smatraju da će biti privlačnije muškom spolu. Često će muškarci ovaj izraz koristiti kao komplimente kako bi pokazali djevojkama da su posebne. No, kao što se može vidjeti po naslovima članaka koji su spomenuti u tekstu to je jako problematično za djevojke. Ono što se

³¹ Vlastiti prijevod

³² Vlastiti prijevod

³³ Vlastiti prijevod

³⁴ Vlastiti prijevod

treba poticati je činjenica da je većina djevojaka super, a ne da su loše. No, ovaj izraz nije nešto novo, on je dugo prisutan, samo što se tek zadnjih nekoliko godina počinje govoriti o njegovoj toksičnosti.

*Desetljećima su se žene pokušavale distancirati od 'drugih djevojaka' - bilo da se radilo o 'Greaser' djevojkama, koje su se pojavile 50-ih kao odgovor na uporni konzervativizam svog vremena, ili 'Grunge Model', koji je ustao 80-ih i 90-ih zbog njezinog neupitnog stava prema samoizražavanju i društvenim konstruktima*³⁵ (Bhalla, Why Saying 'I'm Not Like Other Girls' Is More Toxic Than You Think, 2021.).

Kroz godine se samo mijenjalo njegovo značenje i od kakve generalizacije se žene žele maknuti kada pokušavaju biti "ne kao druge djevojke".

Internalizirana mizoginija kod žena od 20-22 godine

Istraživanje i intervju

Kako bih bolje shvatila internaliziranu mizoginiju i kako bih dokazala gore navedene tvrdnje provela sam istraživanje na ovu temu. Metoda istraživanja je bila polustrukturirani intervju, koji se sastojao od 9 unaprijed složenih pitanja, te sam dalje postavljala pitanja u smjeru u kojemu je razgovor s ispitanicama tekao. Pitanja su se ticala različitih tema, neke od kojih su svakodnevni susret s mizoginijom, očekivanja koja su nam postavljana od malena i slično. Teme ću dalje u tekstu dodatno objasniti kao i motivaciju iz svakog postavljenog pitanja, ali na kraju je svako pitanje bilo postavljeno kako bi se ukazalo na načine na koji se manifestira internalizirana mizoginija kao i razloge zbog kojih se takva mizoginija javlja u ranijem djetinjstvu. Što se demografskih podataka tiče, sve su ispitanice studentice koje dolaze iz Hrvatske. Ispitanice imaju između 20 i 22 godine. i sve su bjelkinje. Kroz intervju sam dobila zanimljive odgovore i rezultate i dalje u tekstu ću ih dodatno pojasniti. Iako je ova grupa ispitanica relativno mala, smatram kako su rezultati bitni jer je u većini slučajeva ono što sam željela dokazati ili prikazati u ovome radu spomenuto i potvrđeno 100%.

Idealna žena

Prvo pitanje s kojima sam započinjala intervju s djevojkama bio je vezan uz opise idealne žene koje su doživjele kada su bile djeca. Ženski ideal je nešto o čemu svakodnevno čujemo u društvu, slika idealne žene je česta tema i na neki način djeluje kao nešto čemu bismo trebale težiti. Međutim, idealna žena koja se tako često spominje u medijima, a i ne-virtualnom društvu je produkt pa-

³⁵ Vlastiti prijevod

trijarhalnog društva, stoga može biti opasno za mlade djevojke kojima se nameću svakojaki ideali koji možda nisu najbolji za njihov razvoj. Generalno, kroz razgovor, govorilo se o nekakva tri područja od kojih svako ima svoja očekivanja koja bi trebala postići idealna žena. Kada sam pitala ispitanice da mi opišu idealnu ženu nekolicina njih bi krenula s fizičkim izgledom dok bi neke od njih pitale što točno želim znati, odnosno o kojem području se radi. Prvo područje idealne slike žene o kojemu se govorilo je bio fizički izgled koji je najčešće nametnu od strane interneta i televizije. *"Mislim da jednom riječju mogu reći manekenka. Znači, moraš imati duge noge, moraš biti vitka, dugu plavu kosu. Ne znam, premršava i tako to"* (A.K.). Ovo je bio odgovor jedne ispitanice, i nažalost, nije se previše razlikovao od ostalih odgovora. Društvo od žena traži nerealne ideale. Kako smo mi (20-22 godina) generacija koja je odrasla uz "stariji" internet, Instagram i slične društvene mreže nisu imale prevelik utjecaj na nas kada smo bili djeca, iako danas mogu imati i u najčešćem slučaju i imaju. Ovo naglašavam zato što su starije generacije imale nedostižne ideale, a danas uz svakodnevno bombardiranje slikama tom modela kao i svakodnevno korištenje photoshopa, ti ideali su još nedostižniji. Jedna od ispitanica dala je sličan odgovor na pitanje o idealnoj ženi. *"O, pa definitivno da je mršava, da ima lijepe grudi, malo dupe i da je plava, duga kosa. To je uvijek bilo kao"it". E sad, ne znam je li i dalje"* (A.O.). Vezano uz fizički izgled, jedna od bitnih sastavnica ideala žena je i ponašanje u društvu. *"Da je svi vole, da je prema svima draga, prema svima opuštena. Da se zna zabaviti, ali da ostane dama. Da nije nikada pretjerana u nečemu, da zna zaštititi kada treba (...)"* (M.J.). Uz ove osobine koje se očekuju, ispitanica M.J. navela je i kako je osim ovakvog predstavljanja, bilo bitno i da je žena uvijek sređena i čista. Biti draga, simpatična, mirna i pristojna... To su osobine za koje se očekuje da ih posjeduje idealna žena. To je drugo područje koje se spominje, ponašanje i osobine. Kako se odnosi prema drugima, kako se odnosi prema svojoj djeci, mužu i slično. *"U obitelji se iskreno ne sjećam da je bio neki naglasak na takva pitanja, ali bih rekla prema komentarima koje su moji roditelji davali za druge žene da su cijenili žene koje su pristojne, koje su onako mirne, sabrane, a društvo bih rekla da je isto takvo opisivalo"* (K.M.). Ovakvi odgovori su bili nimalo iznenađujući s obzirom na to da je jedan od najčešćih načina na koji se generaliziraju žene u javnosti "nježnijih spol" ili "bolja polovica" " ". *"Pa znači morala se brinuti o djeci, ali i imati karijeru. Znači, raditi od 8 do 3, od 7 do 3, ali i dalje napraviti ručak za svoju djecu. Pa onda, ne znam, voziti ih na treninge. Pomagat im sa zadaćom. I takve stvari. Održavat kuću savršenom"* (I.M.). Ovdje se preklapa već navedeno područje vezano uz ponašanje i treće područje koje je vezano uz posao i karijeru. Odgovori vezani za treće područje bili su mješoviti, ovis-

no o tome u kakvom su okruženju odrasli. Jedna od ispitanica koja je odrasla uz majku i baku, a bez oca, navela je kako je oduvijek bila okružena samostalnim ženama pa su joj takve žene opisivane kao idealne. *"Tako da je za mene nekako idealna žena, to su meni postavljeni bili kao ideali, netko tko je samostalan, emancipiran, tko se zna zauzeti za sebe, tko je vrijedan, tko ne pita drugoga da mu nešto napravi ako ne zna, nego nauči sam to napraviti"* (E.V.). Nekoliko ispitanica navelo je i kako je ljepota idealne žene u njezinoj tišini, odnosno činjenici da ne pita puno i da ne ometa muškarce. *"Ono što ja, ajmo reći, znam je da bude poslušna, sramežljiva, ono, ne pita puno pitanja. Tipa, ono ako muškarci pričaju o nekim važnim temama, ne daj Bože da žena kaže svoje mišljenje ili tako nešto"* (I.T.). Ovo je jedan od primjera koji pokazuju toksičnost postavljanja idealne slike žena. Upijanje ovakvih informacija u ranom djetinjstvu može rezultirati internaliziranjem mizoginije jer je to vrijeme kada se razvijamo. Ako djevojčice od malena slušaju kakve bi trebale i ne bi trebale biti, vrlo je lako razviti mržnju prema drugim ženama koje se možda ne uklapaju u jednake kalupe, i vrlo je lako gledati na žene kao konkurenciju. Jer ne može svaka žena biti idealna. *"Pa, idealna žena je uvijek bila opisivana, barem meni, kao savršena domaćica, savršena majka, savršena žena. Ali da opet i radi, da ima i posao i da se brine o djeci. I naravno uvijek je morala biti savršeno obučena, držati do svog izgleda, biti uredna i biti fit, naravno"* (I.M.). Smatram kako ovaj citat jedne ispitanice savršeno opisuje teret kojemu su izložene žene od rane dobi. Dakle bitno je balansirati djecu, kuću, usluživati muža i uz to imati karijeru, inače nisi žena kakva bi trebala biti.

Ograničenja u odrastanju

Drugo pitanje u intervjuu odnosilo se na ograničenja u odrastanju koja osjete djevojčice u ranijem djetinjstvu, a koja su im najčešće nametnuta od strane društva. To se većinom odnosilo na načine ponašanja, što se smije a što ne smije raditi i uspoređivanju djevojčica i dječaka. Ova tema dijelom je vezana i uz različite načine odgoja između dječaka i djevojčica s kojima se susrećemo u današnje vrijeme. Ali nju ću dodatno pojasniti u sljedećem odlomku. *"Pa ne znam, dok sam mala bila moram paziti kako sjedim jer sam ja curica pa kao 'ne smiješ sjest' kao muško, raširiti noge'. Kao malo starija uvijek je bilo kao 'ni slučajno pić', jer sam ja žensko, a to 'samo muški mogu pić' i eto tako* (S.D.). Ovdje je jedna od ispitanica navela kako je sjedenje bilo ograničeno tako da se drugačiji način sjedenja očekivao od djevojčica. Uvijek s prekriženim nogama, pogotovo ako se nose suknjice ili haljinice. Od male dobi žene se susreću sa seksualizacijom i njihovi roditelji, najčešće majke, su te koje ih potiču da paze kako sjede zbog načina na koji će ih ostali percipirati. *"Mislim da je to onako, kroz cijelo djetinjstvo da je to bilo. 'Ti si curica nemoj to, ti si curica radi to!'"* (M.J.).

Kroz ovakva upozorenja roditelj, iako u najčešćem slučaju imaju dobru namjeru, potiču internalizaciju mizoginije kod djevojaka. Od malena ih se ograničava, i ovo je često vezano uz fizičke sportove ili djelatnosti, i na neki se način kroz to može internalizirati mizoginija. *"Uvijek je bilo: 'ne možeš se tako kreveljiti, ti si curica' ;'Kako to sjediš, moraš lijepo sjedit, ti si curica' .'Curice ne smiju plazit jezik' .'Curice se ne smiju tući', a ja sam uvijek bila muškasta, tomboy"* (E.V.). Preslika idealne žene ranije navedena, prikazuje se i ovdje. Od djevojčica se očekuje da su mirne i da su nježne. *"Ovo kad sam bila curica jedino mi pada na pamet da su mi uvijek govorili da moram sjediti kao curica"* (A.K.). Kroz ovakva ponašanja i ograničenja djevojčicama se dirigira i priprema ih se na ono što bi trebale biti kada odrastu. Takva "pravila" djevojčicama ostaju usađena u glavu i kada odrastu, što smo vidjeli kroz primjer idealnih žena. Kako internaliziraju ova pravila, tako internaliziraju i mizoginiju, jer im se od malena govori da moraju paziti što i kako nešto rade, i moraju biti "bolje" od dečkiju.

Razlike u odgoju

Razlike u odgoju su sljedeća tema i bitne su za internaliziranu mizoginiju na istina način kao i u prethodnoj temi. Ako se djevojčice odgaja na drugačiji način od njihove braće, u najčešćem slučaju ih se sputava da postignu koliko i oni ili da budu slobodni koliko i oni. Kako će se vidjeti u primjerima, neke od razlika proizlaze iz straha roditelja. Kako se na žene gleda kao na slabiji i nježniji spol, dati će im se manje slobode nego muškarcima i tako će odmalena učiti da moraju kalkulirati svaki svoj korak i paziti kako se ponašaju i jesu li sigurne u svakom trenutku. Kroz ovakve razlike u odgoju u krugu obitelji, ali i u školi i sličnim situacijama, dolazi do internalizacije svih tih negativnih osobina za koje se smatra da žene imaju i pri tome i internalizaciji kompleksa manje vrijednosti. *"Pa mislim da se cure više uče kućanski poslovi od male dobi, uči ih se da budu majke. To možemo vidjeti na primjeru igračaka s kojima se djeca igraju, curicama se većinom daju bebe, a ako se dečko igra s bebama to je odmah kontroverzno zato što je to ženska igračka"* (K.M.). Kako je već navedeno kod pojma idealne žene, od žene se očekuje da žonglira privatni život i poslovnu karijeru. Kasnije zbog internalizacije mišljenja da je jedino takva žena prava žena, dolazi do mržnje žena prema drugim ženama. Takve komentari se često mogu vidjeti na internetskim portalima i društvenim mrežama, gdje se zbog ovakvog pristupa vidi veliki broj negativnih komentara od drugih žena jer netko ne spada u tu sliku. *"Pa definitivno dečki imaju više slobode što se tiče izlazaka. Oni nemaju do kada moraju ostati, do kada se moraju vratiti kući. Nego imaju potpuno slobodu, ne zivkaju ih roditelji toliko često, ne brinu se toliko"* (A.O.). Sloboda je već navedena kao nešto čega mu-

škarci kroz život imaju jako puno. Ne želim reći da žene nemaju nikakvu slobodnu, ali kroz odgoj u krugu obitelji ali i kroz odgoj u društvu, dolazi do toga da se same sputavaju zbog strahova naučenih u djetinjstvu i negativnih komentara koje su čule kao djevojčice. S druge strane, jedna od ispitanica navela je problem koji je suprotnost internaliziranoj mizoginiji, a to je toksična muškost, na koju ovakav odgoj s izraženim rodnim ulogama u patrijarhalnom društvu, također utječe. *‘I ne bi tako, vjerojatno od njega (brata) ne bi očekivali da ima tako visoko obrazovanje. Ili, ono, bio bi slobodniji oko toga jer postoji ona navika: ‘a muški su više za sport, oni ne moraju tako dobro učiti’. Od njih se uvijek nekako manje očekuje i to opet, to nije dobro ni za muške, jer zašto ne bi se držali isto’* (M.J.).

Drugačija od drugih cura

‘Not like other girls’ fenomen je koji je već objašnjen u tekstu, ali smatram ga najboljim dokazom i pokazateljem internalizirane mizoginije kod djevojaka mlađe dobi, odnosno tinejdžerica. Kada im je bilo postavljeno pitanje o tome na koji su se način pokušavale isticati od drugih djevojaka, niti jedna nije to 100% negirala, a 9 od 10 ispitanica je objasnilo na koji su način to radile i kako su sada svjesne da to nije bio cilj, odnosno da sada shvaćaju kako je biti kao sve druge cure dobro, jer su druge cure super. *‘Pa kao, ja sam uvijek, ja sam kul. Mene emocije ne preplave, ja sam ono chill, sve pet. Ja se toliko ne uzбудim kao ove ostale, ja ne plačem kao ostale cure u javnosti. Ja ne dramtiziram. Ja se smijem ovima koje dramtiziraju’* (A.O.). U većini slučajeva razlog iza kojega su se djevojke pokušale istaknuti iz grupe generaliziranih djevojaka je bio to da ih muškarci vide kao *‘više kul’* osobu. Odnosno ne biti kao druga cura značilo je više biti kao dječak, što je mnogim curama bio cilj. Ovo se isto može vidjeti kao produkt prethodnih pitanja. Ako su više kao dječaci, bile su više slobodnije. Jedna ispitanica navela je kako sada žali što se nije više družila s djevojka-ma svoje dobi, jer su one ipak bile sličnije njoj. *‘I onda je meni uvijek u glavi bilo ‘a neću se igrati sad sa curicama, idem kod muških’’. Jer onda ispadneš kul, ili tako neke stvari. Ili tipa kao kad pričamo, ne znam, žensko društvo će krenut pričati o temu koju ja volim. O seriji ili tako nešto, ali ja se neću uključiti u taj razgovor, nego ću krenut pričati s muškima o nekoj stvari o kojoj možda i ništa ne znam. Jer je kod mene u glavi bilo ‘da, trebaš muško to odobrenje’* (I.T.). Još jedan od razloga zbog kojega se ovaj fenomen javlja je činjenica, o kojoj sam već govorila, da se tinejdžerice posramljivo zbog svih njihovih interesa. *‘Mislim da, čak, smo jednostavno prolazili kroz to razdoblje da su se cure ismijavale za sve. I cure su nekako, koju god zanimaciju imaju, njih se na neki način ismijava za to. Ako si cura pa te zanima samo šminka, ili roba, moda, opet te se ismijava. Jer ti si praznoglava, tebe zanima samo izvanjsko. A ako si cura pa te zanima sport ili auti, opet te se is-*

mijava jer se ti pokušavaš svidjeti muškima, ti si muškobanjasta, ti si ovakva, ti si onakva” (M.J.). Kako bi izbjegle mišljenja da su “praznoglave”, djevojčice su se u toj dobi pokušale približiti muškim interesima a i samim muškarcima, jer je bolje biti zaluđen videoigricama i nogometom, nego boybandovima i šminkom. Djevojački interesi su imali, a i danas vidimo primjere gdje imaju, manju vrijednost i ne smatraju se toliko bitnima. ”Pa možda, mislim meni onako tipa pada na pamet kad sam bila u osnovnoj ufurana u nogomet i onda sam kao pratila nogomet. I onda sam bila da cure kao “ne prate nogomet”, ali ja sam posebna” (S.D.).

Osuđivanje djevojaka

Natjecateljski duh žena prema drugim ženama nije nešto što je nepoznato svakoj ženi, ali i društvu općenito. Jako se često govori o tome kako su žene “pune drame” te je jako poznata i izreka ž“ena je ženi vuk”. Ova pojava nije bila strana ni ispitanicama. 10 od 10 ispitanica “priznalo” je kako su i one same doživjele i dalje znaju doživjeti negativne misli prema drugim ženama. I to je najčešće na temelju izgleda. Isto tako, većina ih je rekla kako se trudi to ne raditi više i kako pokušavaju te misli i komentare preobratiti u nešto pozitivnije kada se dogodi. “Mislim prođe meni kroz glavu kako se obukla, što se tako ponaša i to. Ali ja to uglavnom za sebe zadržim. Ne kažem drugima” (A.K.). Niti jednoj od ispitanica ovakve misli nisu strane. “Mislim nije da volim ali često se dogodi da komentiram ‘ajme vidi kako se ova obukla’ ili ‘ajme vidi došla je u trenirci u grad’ ili takve neke stvari, kao ‘kako može’” (I.M.). Nekoliko ispitanica navelo je kako to rade protiv svoje volje, pa možemo zaključiti da su ovi komentari nešto što je svima, nažalost, prirodno. Jer smo odrasli uz takve komentare i previše smo ih puta i čuli. Na svu sreću, danas postoji sve više i više pokreta koji se odnose na pozitivnost prema tijelu, kao i na uništavanje internalizirane mizoginije i educiranje žena. Jedna ispitanica navela je kako je njoj edukacija puno pomogla. “I onda tipa kad sam krenula u srednjoj, ajmo reći, sve više se educirat. Ne kažem da meni to nikada ne prođe kroz glavu, ali sada onako znam da to kultura i okolina odgoje tebe. Znači žele da ti drugu ženu spuštaš dolje. Osjećala se ona ugodno u tome što nosi, ne osjećala” (I.T.). Čak i ova ispitanica koja se aktivno trudi raditi na sebi, nekada ne može pobjeći od misli koje joj prođu kroz glavu. “Vjerujem zbog tih standarda u društvu, da se to odrazi na tebe. Ili onak’ kad vidim nekog pomislim ‘Isuse Bože, šta nak, zašto’. Onda se sjetim pa mi bude žao. Zašto ja mislim tako o toj drugoj ženi. I onda branim nju, od sebe” (M.K.). Ovakvi odgovori bili su dosta česti. “Pa primijetim da mi se to nekad događa, ali bih rekla da se to ne događa racionalno. Znači ne sad da ja razmišljam pol’ sata o tome kako

neka žena izgleda i kako mislim da je ona lošija od mene, ali se uhvatim u prvoj sekundi da imam neku misao i onda shvatim što sam pomislila i kako to nema smisla" (K.M.). Komentiranje i osuđivanje drugih djevojaka jedan je od najboljih pokazatelja internalizirane mizoginije. Kako je osuđivanje žena, od tinejdžerske dobi, preko majčinstva, pa do održavanja kućanstva, nešto što je svakodnevnica, odnosno jako često čujemo komentare na to, nije iznenađujuće to što žene kada odrastaju ne mogu pobjeći od takvih komentara, čak ni u svojom mislima. Ali većina ispitanica navela je kako aktivno radi na tome, i kako su shvatile da je to nešto što ne žele imati u svojoj glavi. *"Ono što sam primijetila je da prije bilo, da ako ženska objavi neku previše izazovnu sliku da mi je bilo strašno, a sad mi je onak' više kao, 'kad dobro izgledaš pokaži' pa više ne osuđujem"* (S.D.). Natjecateljski duh žena prema drugim ženama nije nešto što je nepoznato svakoj ženi ali i društvu općenito.

Ženstveno i ženskasto

Sljedeće pitanje odnosilo se na razlike u definiranju riječi ženstveno i ženskasto. Razlog zbog kojega smatram da je ovo pitanje bitno je kontekst u kojemu se te dvije riječi koriste. Iako su ove dvije riječi naizgled jako slične, one imaju drugačiju konotaciju, i koriste se u drugačijim kontekstima. U našem okruženju, a kako su navele i ispitanice, ženstveno ima pozitivnu konotaciju. Odnosno to je nešto čemu se teži. Od žena se očekuje da budu ženstvene. *"Prva asocijacija na ženstveno mi je, to je onako kao da si dama, što ja znam. Ono, imaš fin stav, uvijek si sređena, frizura, šminka, lijepo pričaš, pristojna"* (A.K.). Ženstvena žena je idealna žena. To je ideal kojemu se teži. *"Jer, meni sad kada netko kaže 'ženstveno', ja ću uvijek zamisliti neku ženu koja je senzibilna, koja je lagano seksualna, ali ništa pretjerano. Da imaju neku karizmu u sebi, nešto nježno, a u isto vrijeme nekako agresivno"* (M.J.). Ovo je drugi primjer u kojemu se navodi kako je biti ženstven dobra stvar. *"Ženstveno bih rekla da interpretiram na pozitivan način. Ženstveno je riječ koja zvuči kao da opisujem neku jaku ženu koja ima stil koji se inače smatra ženstvenim, ali kao da ima jak karakter i da se ona ponosi tim, da ima samopouzdanja (...)"* (K.M.). Svih 10 ispitanica potvrdilo je kako je ženstveno nešto pozitivno. Isto tako, svih 10 ispitanica potvrdilo je da je ženskasto pejorativ. Ženskasto je nešto što se koristi kao uvreda, najčešće se koristi kada se opisuje muškarce koji ne spadaju u strogo muškasti profil koji im nameće društvo. *"To mi više vuče nekako negativno. Kao, da riječ ima neko negativno značenje. Kao u muškom društvu dečko nalakira nokte i onda kaže 'joj to ti je ženskasto'. Na taj način vidim tu riječ. Ili kada muškarac trenira balet"* (E.V.). Ženskasto je loše u kontekstu kada se koristi za muškarce, i po tome možemo zaključiti da je imati ženstvene osobine

nešto čega bi se muškarci trebali sramiti. Time se na ženstvenost i ženskasto stavlja negativno značenje, i kada se kroz godine i kroz odrastanje konstantno to spominje u negativnom kontekstu, žene mogu razviti osjećaj manje vrijednosti. jer ženskasto i muškasto nemaju jednaku negativnu težinu. *"Ženskasto je doslovno bilo što na što bi te društvo... Gledalo na tebe kao na nešto slabo. Tipa, obuci roznu, crvenu, ili sve te neke kao žarke boje bi bile ženstvene, ženskaste boje"* (I.T.). Riječ ženskasto se veže uz žene, uz ženstvenost, uz djevojčice i sve ostale pojmove za žene, a smatra se nečim čemu ne treba težiti, čak štoviše, od toga se treba odmaknuti. *"(...) a ženskasto je riječ koju bih povezala s nekim negativnim osobinama, to jest ne ja, nego ajmo reć' da moram objasniti riječ"* (K.M.). Ova ispitanica navodi kako ona ne gleda na tu riječ kao na nešto negativno, ali i dalje je svjesna konteksta koji ta riječ ima u društvu. Smatram da će većina žena izbjegavati koristiti ženskasto kao uvredu kada shvate koliko korištenje takve riječi u negativnom smislu ima utjecaja na mlade djevojke.

Menstruacija kao taboo tema

Još jedan način na koji možemo vidjeti kako je mizoginija internalizirana je tema menstruacije. Iako je menstruacija pojava koja je potpuno prirodna i normalna za svaku ženu, u društvu je ona taboo tema. Sama činjenica da se na reklamama higijenske potrepštine prikazuju uz plavu boju pokazuje koliko se društvo "boji" menstrualna krvi. U medijima se tako cenzurira nešto sasvim normalno, i prikazuje kao nešto čega se treba sramiti i kao nešto nečisto. Ovu temu sam s ispitanicama raspravljala kroz pitanje o tome zašto je menstruacija i dan danas taboo tema, i to i među ženama. Većina ispitanica naglasila je kako ne znaju zbog čega je to taboo tema, i većina je svjesna da to ne bi trebalo biti tako. *"Pa iskreno ne znam zašto je to tako, ali pretpostavljam da je to zbog odgoja u školama zato što se o menstruaciji uči možda jednom ili dvaput tijekom cijelog obrazovanja možda jednom u srednjoj školi i to je ono...brzo se prijeđe preko tih tema zato što profesori ne vole predavati teme koja ima veze sa spolnošću, kažu jednu rečenicu"* (K.M.). Edukacija i školski sustav nešto su što se često spominjalo u ovom radu, ali obrazovanje je jedna od najvažniji stvari u današnjem društvu, a opet se stvari kao što je menstruacija ne spominju. Ovo je također razlog zbog kojega menstruacija još nije normalizirana, iako većina ispitanica radi na tome, i same navode kako njima to nije taboo tema. *"Pa, ja sam išla u medicinsku, pa mi o tom pričamo valjda od prvog razreda. I valjda mogu pričati sa svima. I s dečkima, i s curama. A za ostale, vjerojatno, do toga da nisu educirani vjerojatno u tom području"* (M.K.). Još jedna ispitanica dijelila je slično mišljenje. *"Mislim, meni nije taboo tema, barem sa ženama. S muškima zna biti neugodnije razgovarati o tome zato što*

oni na to gledaju nekako s gađenjem i nerazumijevanjem. I ne žele ono, ne žele uopće čuti riječ menstruacija, a kamo li pričati o tome” (I.M.). Jedna ispitanica navela je kako smatra da je razlog iza menstruacije kao taboo teme odgoj. “Mislim da je to jednostavno do odgoja. Jednostavno prije naših baka, djedova, još prije, prije, da je to bila jednostavno stvar o kojoj se ne priča, da je to kao neka sramota. Mislim da su tako učeni i to se prenosilo na generacije i mislim da su sada više svi otvoreniji o tome pričati” (A.O.). Danas se na svu sreću vremena mijenjaju, i žene sve više i više pokušavaju same sebi ali i drugima normalizirati menstruaciju, iako je to i dalje teško kada u društvu borave i muškarci. “Mislim, meni nije taboo tema, barem sa ženama. S muškima zna biti neugodnije razgovarati o tome zato što oni na to gledaju nekako s gađenjem i nerazumijevanjem. I ne žele ono, ne žele uopće čuti riječ menstruacija, a kamo li pričati o tome” (I.M.). Jedna od ispitanica navela je anegdotu u kojoj govori o tome kako je njezinoj majci bilo neugodno pričati o menstruaciji s njezinim mužem do te mjere da je poslala ispitanicu po higijenske potrepštine. “Ona (mama) je poslala mene, koja sam imala 11 godina i nisam imala pojma šta se događa ni šta ja moram kupiti, ni ništa. (...). Meni je bilo normalnije, pošalji si muža. Ali ne, to je bilo sramota” (M.J.). Iako je većina ispitanica navela kako je njima normalizirana tema menstruacije, jedna od njih je navela zašto ne voli pričati o tome. “(...) nije da pričamo o tome na sva vrata. Jednostavno, ja se loše osjećam kada imam te dane u mjesecu. Ne osjećam se čisto. Pa mi ni sama ta tema nije najpoželjnija da pričam o njoj” (E.V.). Voljela bih samo nadodati kako su sve ispitanice navele kako im pričanje o menstruaciji nije problem, barem ne u muškom društvu, kroz intervju sam primijetila kako svaka od njih pokušava izbjeći izgovor riječi “menstruacija”, i koriste kojekakve zamjene za tu riječ. Smatram da je to pokazatelj koliko je svaka žena uvjetovana, na ovaj ili onaj način, da razgovor o menstruaciji svodi na minimum.

Da sam rođena kao muškarac

Sljedeće pitanje na koje sam se usredotočila je pitanje o tome bi li nama djevojkama i ženama bilo lakše da smo rođene kao muškarci. Naravno, sve je ovo bilo osobno mišljenje ispitanica, ali ono što je zanimljivo ali u isto vrijeme i razočaravajuće, je činjenica da je svih 10 ispitanica odgovorilo da su barem jednom u svom životnom vijeku razmišljali o tome kako bi im bilo lakše da su rođene kao muškarci. Jedan od najčešćih odgovora zbog čega bi voljele da su rođene kao muškarci bio je menstruacijski bolovi. “Pa jesam uvijek, uvijek kad dobijem, kad me boli želim biti muško. Uvijek imam osjećaj da je njima puno lakše se spremati, oni se ne moraju ni šminkati, ni kosu peglati, mislim ne moram ni ja. Oni čim se probude izgledaju dobro i nekako im je sve

jednostavnije” (S.D.). Menstruacijski bolovi i bolovi tijekom trudnoće je nešto što je jasno samo osobama s maternicom. To je bol koja je svima neugodna i teško ju je ublažiti, tako da nije iznenađujuće da je ovo prva pomisao koja se pojavi kada se priča o ovakvoj temi. Uz menstruacijske bolove, često se govorilo i o sigurnosti. *”Ajme da sam bar muško, sad bih mogla ići na more. Ne bih imala bolove. Ne bih morala brinuti hoću li biti trudna, ovo, ono. Kao uvijek mi je to bilo. I uvijek kad idem van, znam da kad sam muško ne moram toliko paziti šta ću obući, ne moram paziti tko će mi šta komentirati, ne moram paziti u koji taxi ću sjesti. Ne moram paziti da ne hodam sama ulicom*” (M.J.) Iz mog osobnog iskustva, muškarcima je teško procesuirati sve mjere opreza koje žene prakticiraju kada izlaze same. *”U tom nekom smislu, mislim da bi mi bilo lakše općenito u društvu. Da bih bila sigurnija, osjećala bih se sigurnije, osjećala bih se ozbiljnije shvaćenom. U nekim društvima mišljenje cura nije jednako vrijedno kao mišljenje dečkiju*” (A.O.). Žena se u društvu općenito smatra manje vrijednom i neke od ispitanica su to navele kao problem, odnosno kao razlog zbog kojega je nekada teže biti žena. Često se događa da su ženina mišljenja i ideje ignorirana samo zbog činjenice što je ona rođena kao žena. *”Dobro definitivno oni još uvijek imaju položaj u nekim stvarima veći od žena, pa mislim zbog toga da je zbog toga zgodnije. Jer mislim da će se njih manje osuđivati ako nešto naprave, nego žene*” (A.K.). Ispitanice su navele velik broj razloga zbog kojih su pomislile da bi im bilo lakše da su muškarci. Željete biti drugi spol je također jedan od “nuspojava” internalizirane mizoginije, i moja pretpostavka je da bi rijetko koji muškarac koji je svjestan društvenog poretka pomislio kako bi mu bilo lakše da je žena. Jedna od ispitanica sve navedene odgovore koji se odnose na bolju kvalitetu života muškaraca sažela je u jednoj izjavi: *”Na sve načine koji postoje. Doslovno*” (M.K.).

Svakodnevni susreti s mizoginijom

Razgovor s ispitanicama završila sam temom mizoginije. Mizoginija je na prvom mjestu i razlog zbog kojega dolazi do internalizacije mizoginije, to je njezina početna točka. Svaka ispitanica susrela se sa seksizmom i mizoginijom. Neke češće od drugih, ali sve su kroz život to doživjele. Na početku, kada sam im tek postavila pitanje, nekoliko ispitanica nije znalo kako bi mi odgovorile kada sam ih pitala za primjere. Tek nakon mojih nekoliko navedenih primjera shvatile su da se sjećaju i one takvih pa su mi navele. Postoji puno aspekata u kojima žene osjećaju, vide i dožive seksizam. Područja se kreću od politike, preko posla, pa sve do negativnih komentara na oblačenje, izgled i slično. Većinom se sve svodi na to da je društvu jako teško ugoditi kada si rođena kao žena. *”Ako se oblačiš provokativno, ako se obučeš previše... Tako da otkrivaš previše kože, onda to muškarci*

smatraju provokativnim. Ako se obučeš u široku odjeću, onda to nije dobro, nisi ženstvena” (K.M.). Nemoguće je ugoditi svačijem ukusu i nemoguće je ograditi se od seksističkih komentara vezanih uz izgled, karijeru i slično. “Pa ima, doživjela sam par puta od svojih prijatelja komentare, ako je neka malo oskudnije obučena cura, odmah se na nju gleda da nije jednako vrijedna. No, onda opet s druge strane, takve cure bi ih u nekom drugom okružju, privlačile” (A.O.). Dvostruki standardi su isto jedan od razloga zbog koji se na žene gleda s osudom i na koji ih se svakodnevno kritizira. Ali uz izgled, dolazi i do kritika u području obitelji. Opet se vraćamo na pojam idealne žene koji je nedostižan, a ženama se uvijek nameće da je to standard koji moraju dostići. “Ne znam, ako ćeš imati petero djece, ostat kod kuće, nije dobro zato što si lijena i ne želiš gradit karijeru. Ako odmah odeš radit nakon poroda, onda ne želiš biti s djetetom” (K.M.). Jedan od gorih oblika seksizma koji je navela jedna ispitanica je seksualizacija mladih djevojaka. “Ono kako bi nam dolazili neki muški u goste, morala bih imati dužu haljinu ili ne bih smjela u kratkim hlačicama hodati. To je bilo ‘ti si curica i to nije pristojno’. Iako je to meni bilo bolesno jer ti na neki način seksualiziraš dječje tijelo” (M.J.). Žene se kritizira i u drugim domenama života. Jedan od njih je vožnja i stereotip da su žene lošije u prometu. “Meni prvo na pamet pada vožnja, jer ono sad stalno vozim. Uvijek su tu komentari, ne znam, i to čak i od mojih ono ako netko sporo ide, ako netko nešto loše napravi pa kao ‘sigurno vozi žena’” (S.D.).

Zaključna razmatranja intervjua

Cilj ovoga istraživanja bio je dokazati da se ispitanice svakodnevno susreću s internaliziranom mizoginijom i to sam uspjela dokazati i prikazati u tekstu koji je napisan. Ispitanice imaju uvid u sliku idealne žene koja utječe na njihovo razmišljanje čak i danas. Iako su neke ispitanice navele kako su svjesne ovog fenomena, i dalje im je teško odvojiti se od nekih načina razmišljanja na koje su naučene još kao djevojčice. Također se iz intervjua zaključilo kako se sve ispitanice susreću s mizoginijom. Dakle, ispitanice od 20 do 22 mizoginiju internaliziraju kroz različita negativna razmišljanja o drugim ženama,. Internaliziraju mizoginiju zbog standarda koje su imale dok su odrastale, odnosno zbog strogih razlika u odgoju muškaraca i žena. Najbolji prikaz problema internalizirane mizoginije je činjenica da je 100% ispitanica reklo kako smatraju da bi im bilo lakše da su rođene kao muškarac.

ZAKLJUČAK

Internalizirana mizoginija svakodnevni je dio ženina života i potrebno je puno više o njoj otvoreno razgovarati. Kako smo i vidjeli kroz rad, ovaj fenomen utječe na različite aspekte života žena svih uzrasta i teško je pobjeći od njega uz nedovoljno edukacije. Zbog toga je bitno svakodnevno aktivno raditi na sebi i educirati i sebe i druge žene. Razumijevanje i smanjenje količine internalizirane mizoginije među ženama ključan je korak prema životu bez seksizma i mizoginije. Ujedinjenje žena i smanjenje neprijateljstva prema ženama je cilj kojemu svaka žena treba težiti. Uz intervju sa ženama u dobi od 20 do 22 godine uspjela sam dokazati da je svaka ispitanica seksizam, mizoginiju i internaliziranu mizoginiju osjetila na sebi. Koncept idealne žene prati svaku ženu kroz život i ima brojne negativne utjecaje na njezin život, a najviše utječe na njezino samopouzdanje. Kompleks manje vrijednosti je također jedan od posljedica internaliziranja mizoginije i pomaže patrijarhalnom društvu da toliko dugo održava odnose moći koji su i danas aktualni. Kako bi se smanjio negativan utjecaj na život žena, bitno je poraditi na rodno neutralnom jeziku i idealno bi bilo pomno birati riječi, jer ako se "ženskasto" koristi u negativnom kontekstu, automatski se sve ono loše povezuje s činjenicom da je netko ili nešto ženskasto. No, s pozitivne strane, danas se sve više žena educira o internaliziranoj mizoginiji. Isto tako, postoji puno internetskih pokreta i pokreta u stvarnom životu koje teže ka tome da žene trebaju podupirati žene, a ne mrziti ih.

LITERATURA

- Ambroiggio, M.; 2019.; *Why 'You're Not Like Other Girls' Should Never be Said Again* [online], Loyal Phoenix, Dostupno na: <http://loyolaphoenix.com/2019/09/why-youre-not-like-other-girls-should-never-be-said-again/> [30.7.2021.]
- Aron, N.R.; 2019., *What Does Misogyny Look Like?* [online]; New York Times, Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2019/03/08/style/misogyny-women-history-photographs.html> [15.5.2021.]
- Bearman, S., Korbov, N., Thorne, A.; 2009.; *The Fabric Of Internalized Sexism*, Journal of Santa Cruz, Integrated Social Sciences, 1(1): 10-47
- Bhalla, N.; 2021.; *Why Saying 'I'm Not Like Other Girls' Is More Toxic Than You Think* [online], Elle, Dostupno na: <https://elle.in/article/im-not-like-other-girls-toxic/> [30.7.2021.]
- Chesler, P.; 2009.; *Woman's Inhumanity to Woman*, Chicago: Lawrence Hill Books
- David, E.J.R.; 2014.; *Internalized Oppression*; New York: Springer Publishing Company
- E. Dastagir, A.; n.d.; *You're sexist. And so am I.* [online], USA Today News, Dostupno na: <https://eu.usatoday.com/story/news/2017/03/23/everyone-is-sexist-internalized-sexism/99528476/> [5.6.2021.]
- Ferguson, J.; 2019.; *VSCO Girls: Why we need to stop belittling teenage girls' interests* [online], The Berkeley Beacon, Dostupno na: <https://berkeleybeacon.com/vsco-girls-why-we-need-to-stop-belittling-teenage-girls-interests/> [16.6.2021.]
- Jagoo, K.; 2021.; *What Is Misogyny* [online]; VeryWellmind, Dostupno na: <https://www.verywellmind.com/what-is-misogyny-5076055> [10.5.2021.]
- Monahan, E.; 2020.; *Menstruation, Internalized Misogyny, Radical Self-Acceptance, and the Pressure to Perform Under a Cisheteropatriachal, White Supremacist, Capitalist System* [online], Medium, Dostupno na: <https://ekmonahan.medium.com/menstruation-internalized-misogyny-radical-self-acceptance-and-the-pressure-to-perform-under-a-b40ee186ca7d> [20.6.2021.]
- More, M.; 2020.; *The Problem With Saying You're "Not Like Other Girls"* [online], Write Like a Girl, Dostupno na: <https://medium.com/write-like-a-girl/the-problem-with-saying-youre-not-like-other-girls-8ce0bf94d768> [19.7.2021.]
- Moss, L.; 2018.; *Why Must We Hate the Things Teen Girls Love?* [online], Liveaboutdotcom, Dostupno na: <https://www.liveabout.com/why-do-we-hate-things-teen-girls-love-4863823> [16.6.2021.]

- Parker, R.; n.d.; *Misogyny is everywhere, even in me* [online], Youth Communication, Dostupno na: https://youthcomm.org/story/misogyny-is-everywhere-even-in-me/?story_id=FCYU-2019-01-30 [16.6.2021.]
- Rahmani, S.; 2020.; *Women's Experience of Internalized Sexism*, Disertacijski rad, Chicago: Illinois School of Professional Psychology at National Louis University
- Reid, R.; 2020.; *Rude - Stop Being Nice And Start Being Rude* [online], Apple Books
- S., G.; 2016.; *Why saying "not like other girls" is damaging* [online], News - Letter, Dostupno na: <https://www.jhunewsletter.com/article/2016/10/why-saying-not-like-other-girls-is-damaging> [19.7.2021.]
- Uckokis, D.; 2019.; *Misogyny The New Activist*, New York: Oxford University Press
- Varner, M.; 2021.; *Gender Justice: Time to unpack your internalized misogyny* [online]; The Daily Free Press; Dostupno na: <https://dailyfreepress.com/2021/02/26/gender-justice-time-to-unpack-your-internalized-misogyny/> [15.5.2021.]
- Viveka; 2018.; *How I Learnt To Unlearn My Internalised Misogyny* [online], Feminism in India, Dostupno na: <https://feminisminindia.com/2018/12/20/internalised-misogyny-unlearning/> [20.6.2021.]
- Vodopija, M.; 2021.; *Feminizmom se bavim radi žena, ne njegove ideološke čistoće* [online]; FEMEREVOLT, Dostupno na: <https://www.femrevolt.com/tekstovi/feminizmom-se-bavim-radi-zena-ne-njegove-ideoloske-cistoce.html> [15.5.2021.]
- Wolf, N.; 2002.; *The Beauty Myth*, New York: Harper Collins

Pitanja za polustrukturirani intervju

1. Odrastajući, kako je bila opisivana idealna žena?
2. Možeš li mi dati primjere u kojima ti je, dok si odrastala, bilo opisivano kako bi se trebala ponašati samo zato što si "curica"?
3. Na koji način dolazi do razlika u odgoju muškaraca i žena u današnje vrijeme? Kakvo je bilo tvoje iskustvo s tim?
4. Mi kao ljudi žudimo za individualnošću, na koji način si ti pokušavala prakticirati individualnost kroz koju si se isticala od ostalih cura/djevojaka?
5. Uхватиš li sebe da u trenucima imaš na neki način osuđujuće mišljenje prema ženama na temelju načina na koji se one oblače i kako izgledaju?
6. Što za tebe znače riječi ženstveno i ženskasto?
7. Što misliš, zbog čega je razgovor o menstruaciji taboo tema, čak i s drugim ženama?
8. Jesi li ikad u životu razmišljala o tome kako bi ti bilo lakše da si rođena kao muško?
9. Što bi rekla, po tvom mišljenju, na koji način se svakodnevno susrećeš s mizoginijom i seksizmom?

Potpisane izjave o suglasnosti za provođenje intervjuja, kao i snimljeni materijali i transkripti, pohranjeni su kod mentorice doc. dr. sc. Brigitte Miloš u kabinetu.